

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

*Циклова комісія трудового навчання та технологій
і образотворчого мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчально-виховної роботи

Павло ЯЛОВСЬКИЙ

«*12*» *ли* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна практика: Пленер

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**

Галузь знань: **01 Освіта/Педагогіка**

Спеціальність: **014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**

Освітньо-професійна програма **Середня освіта (Образотворче мистецтво)**

Тимків О.С. Навчальна практика: пленер: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець, 2024. 14 с.

Розробники:

Тимків Олена Степанівна – викладач циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка, викладач першої категорії.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва
Протокол № 1 від 01.08.2024 р.

Голова циклової комісії

_____

Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Пленерна практика завершує цикл натурних вправ в аудиторії, сприяє удосконаленню образотворчої майстерності, систематизації ефективних прийомів відповідно до специфіки професіональної діяльності здобувача. Навчальна пленерна практика активізує самостійну роботу, дає змогу використати набуті знання та практичні навички. Вона розвиває вміння спостерігати, примушує здобувачів ставитися до оточуючого світу, як до джерела знань та натхнення. Пленерна практика, як основа академічного живопису є обов'язковою частиною навчання образотворчому мистецтву.

Зміст практики складають різнопланові завдання, виконання яких у повній мірі розвивають творчу ініціативу, активність і самостійність художньо-образного мислення, а також впливають на успішне розв'язання композиційних задач, що є найважливішим у творчому процесі.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Навчальна практика: Пленер» складена для навчання здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Образотворче мистецтво) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів ECTS: 6	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна	
	Спеціальність 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)		
Загальна кількість годин –180	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки	
		1	2
Тижневих годин для денної форми навчання: – 24; 24 самостійної роботи здобувача – 21; 21	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Семестр	
		2- й	4-й
		Лабораторні	
		48	48
		Самостійна робота	
		42	42
Вид контролю:			
Залік	Залік		

Примітка. Співвідношення кількості годин занять на базі практики до самостійної роботи студента становить: 53% до 47%.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «**Навчально-художня творча практика. Пленер**» передбачає розвиток у студентів творчої уяви і образотворчого мислення; виховання високої художньо-естетичної культури і художнього смаку; вміння вести цілеспрямоване спостереження навколишньої дійсності, творчо відбирати життєві враження і відображати їх у правдивій образній формі; оволодіння професійною майстерністю роботи різними техніками з широким застосуванням її у професійній діяльності, закріплення та поглиблення знань з живопису, рисунку та композиції.

Основні завдання курсу:

- 1) виконання натурних замальовок реальних предметів і об'єктів у різних техніках рисунка і живопису;
- 2) вивчення законів лінійної та повітряної перспективи на основі зображення навколишнього середовища, об'єктів природи в просторі, архітектурних споруд;
- 3) формування у студентів професійних компетенцій з навчально-художньої творчої практики;
- 4) формування у студентів системи естетичних цінностей, уявлень про сутність, види та жанри образотворчого мистецтва, особливості художньо-образної мови, засвоєння основних художніх прийомів і закономірностей та відповідної термінології;
- 5) розвиток асоціативно-образного мислення та просторової уяви, пам'яті, фантазії, художнього смаку і творчих здібностей;
- 6) виховання інтересу, готовності і здатності до творчої діяльності, бажання створювати художні образи, виховання духовних, моральних цінностей, орієнтирів у сфері образотворчого мистецтва, національно-патріотичних цінностей, активної життєвої позиції;
- 7) здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички при виконанні практичних завдань, демонструвати достатньо високий рівень творчої майстерності, володіти правилами композиційної організації твору;
- 8) вміння використовувати виразні та просторові можливості кольору; використовувати в практичній роботі основні правила, прийоми і засоби композиції;
- 9) вміння користуватися різними пластичними матеріалами; правильно komponувати зображення на площині; дотримуватись поетапності в роботі; володіти знанням кольорових гам; створювати об'єм, передавати простір за допомогою законів повітряної перспективи; виділяти композиційний центр, головне, другорядне за допомогою властивостей кольору, відтінків;
- 10) вміння аналізувати твори образотворчого мистецтва з точки зору засвоєних композиційних прийомів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів фахової перед вищої освіти повинні бути сформовані такі **компетентності**

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і

суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК2 Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі.

СК3 Здатність до інтеграції предметних знань з різних освітніх галузей.

СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді.

СК17 Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності.

СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції.

СК20 Здатність до організації, проведення й оцінки результативності навчальних практик, виховних заходів та виставок творів образотворчого мистецтва.

СК 21 Здатність до здійснення дослідницької і навчально-пізнавальної діяльності та презентації її результатів.

Нормативний зміст вивчення здобувачами фахової передвищої освіти навчальної дисципліни «Навчальна практика: Пленер» сформульований у таких програмних результатах навчання:

РН3 Аналізувати можливості професійного розвитку з урахуванням умов педагогічної діяльності та індивідуальних запитів і потреб.

РН6 Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.

РН16 Володіти теоретико-методичними знаннями у галузі образотворчого мистецтва, принципами та закономірностями організації навчання образотворчому мистецтву в закладах загальної середньої освіти.

РН17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності.

РН18 Уміти розвивати творчу уяву, образне мислення та художній смак учнів.

РН19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.

РН20 Здійснювати організацію, проведення та оцінку навчально-творчих практик, виховних заходів, виставок образотворчого мистецтва.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Елементи пейзажу

Тема 1. Начерки і етюди листя дерев, трави, інших рослин.

Передача характерних форм елементів рослин та самих рослин, при врахуванні пропорцій, виявлення та передача їх пластики. Робота м'яким графітним олівцем.

Тема 2. Етюди і зарисовки квітів, трав.

Передача характерних форм елементів рослин та самих рослин, при врахуванні пропорцій, виявлення та передача їх пластики. Робота м'яким графітним олівцем, вугільним олівцем, тушшю.

Тема 3. Короткочасні етюди і кольорові начерки характерних предметів (каменів, трав'яного покриву, ґрунту, дерев та ін.).

Порівняльний аналіз особливостей природних форм. Виявлення основних живописно-пластичних властивостей деталей пейзажу. Робота м'яким графітним олівцем, вугільним олівцем, тушшю.

Тема 4. Етюди і зарисовки деталей рельєфу природного походження (урвища, долини, морський берег та ін.).

Порівняльний аналіз особливостей природних форм. Виявлення основних живописно-пластичних властивостей деталей пейзажу.

Тема 5. Етюди хмар в різні пори дня (зранку, в полудень, ввечері).

Порівняльний аналіз особливостей природних форм. Виявлення основних живописно-пластичних властивостей деталей пейзажу. Робота м'яким графітним олівцем, вугільним олівцем, тушшю.

Тема 6. Короткочасні етюди нескладних мотивів пейзажу (земля, ліс, небо; берег, вода, небо тощо) при різному освітленні.

Виявлення лінією, тоном і кольором характерних особливостей рельєфу (рівнинного, горбистого тощо). Набуття навиків композиції і зображення великомасштабних об'єктів із врахуванням їх пластики і напрямку сонячних променів по мінливій поверхні.

Тема 7. Етюди лісової рослинності (дерева, кущі).

Вміння бачити і зображати кольором характерні особливості порід лісу (листяні, хвойні, мішані). Виявлення загальної форми лісових об'єктів. Удосконалення практичних навичок у деталізації великих природних форм залежно від відстані до глядача і розміщення композиційного центру.

Тема 8. Етюди і начерки фрагментів пейзажу з відображенням у воді.

Особливості побудови відображень. Характерні тональні та кольорові особливості передачі предметів, що відображаються, зміна їх фактури та матеріальності.

Тема 9. Начерки і зарисовки форм тваринного світу.

Передача пропорційності, об'ємності, а також фактурності форм тварин відповідними технічними прийомами та засобами. Використання у роботі різних графічних матеріалів.

Змістовий модуль 2. Стани природи

Тема 10. Короткочасні етюди пейзажу в різних умовах загального освітлення (при різній погоді і в різні пори дня).

Подальше вивчення кольорового ліплення форми предметів в умовах плерного освітлення. Уміння цілісно сприймати об'єкти пейзажу і знаходити кольорові співвідношення у визначеному тоновому і кольоровому масштабі. Передача загального тонального і кольорового стану освітлення, погодних умов, часу дня і року.

Тема 11. Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору і нескладним рельєфом місцевості.

Закріплення знань законів лінійної і повітряної перспективи. Тренування у застосуванні зближених за кольором тональних співвідношень у практичній роботі. Засвоєння поняття глибинності кольору. Тональний зв'язок планів у плерному живописі.

Тема 12. Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору і введенням тварин.

Закріплення знань законів лінійної і повітряної перспективи. Тренування у застосуванні зближених за кольором тональних співвідношень у практичній роботі. Засвоєння поняття глибинності кольору. Тональний зв'язок планів у плерному живописі.

Тема 13. Серія короткочасних етюдів і начерків пейзажу при різному освітленні і погоді (з природи, по пам'яті, за уявою).

Виявлення та передача простору засобами тональних градацій, фактури, матеріальності. Робота над композицією пейзажу.

Тема 14. Серія короткочасних етюдів і начерків пейзажу з відкритим простором .

Робота над пейзажем при різному освітленні і погоді (ранок; перемінне, хмарне освітлення мотиву; захід сонця, сутінки). Виявлення та передача простору засобами тональних градацій, фактури, матеріальності. Робота над композицією пейзажу.

Змістовий модуль 3. Архітектурні мотиви

Тема 15. Етюди екстер'єру з яскраво вираженою лінійною і повітряною перспективою великих архітектурних об'єктів (музей, театр та ін.).

Вивчення взаємозв'язку між лінійною і повітряною перспективою при зображенні архітектурних об'єктів засобами живопису. Правильна побудова ракурсних положень. Побудова кольорового ладу етюду, пропорційного кольоровим відношенням природи.

Тема 16. Короткочасні етюди пейзажу з архітектурою.

Виявлення характерних тональних і кольорових контрастів природи при зображенні архітектурного мотиву у зв'язку із навколишнім ландшафтом. Передача співвідношення архітектурних об'єктів, дерев і великого простору площини землі.

Тема 17. Зарисовки і начерки пам'ятників історії і культури.

Розвиток композиційних навичок виявлення силуетів великих архітектурних мас чи планів. Вдосконалення здатності зорового сприйняття перспективної чіткості і глибини простору в пейзажі. Виявлення в етюді тональної і кольорової єдності пейзажу з великою глибиною простору.

Тема 18. Етюди одягненої фігури людини на пленері.

Особливості та послідовність виконання етюду одягненої фігури людини, дотримання пропорційності у роботі. Визначення тонових співвідношень в різну пору дня, при різному освітленні. Оволодіння навичками швидкого підготовчого рисунку в живописі на пленері.

Тема 19. Пейзаж з відображенням у воді.

Особливості побудови відображень. Характерні тональні та нюансно-кольорові співвідношення при передачі предметів, що відображаються.

Тема 20. Короткочасні етюди пейзажу з фігурами людей.

Ознайомлення із критеріями відбору типового у навколишній дійсності (зорова переконливість, кольорова єдність і злагодженість, образна виразність). Вміння знаходити в природі стани, характерні для зображуваної пори року.

5. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекц.	Сем.	Лаб.	Практ.	С.р.
Змістовий модуль 1. Елементи пейзажу						
Тема 1. Начерки і етюди листя дерев, трави, інших рослин.	4			2		2
Тема 2. Етюди і зарисовки квітів, трав.	6			2		4
Тема 3. Короткочасні етюди і кольорові начерки.	4			2		2
Тема 4. Етюди і зарисовки деталей рельєфу природного походження	6			2		4
Тема 5. Етюди хмар в різні пори дня (зранку, в полудень, ввечері).	4			2		2
Тема 6. Короткочасні етюди нескладних мотивів пейзажу.	6			4		2
Тема 7. Етюди лісової рослинності (дерева, кущі).	6			4		2
Тема 8. Етюди і начерки фрагментів пейзажу з відображенням у воді.	6			4		2
Тема 9. Начерки і зарисовки форм тваринного світу.	10			4		6
Разом за змістовим модулем 1.	52			26		26
Змістовий модуль 2. Стани природи						
Тема 10. Короткочасні етюди пейзажу (при різній погоді і в різні пори дня).	10			6		4
Тема 11. Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору.	6			4		2

Тема 12. Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору і введенням тварин.	6			4		2
Тема 13. Етюди і начерки пейзажу при різному освітленні і погоді.	8			4		4
Тема 14. Етюди і начерки пейзажу з відкритим простором при різному освітленні і погоді.	8			4		4
Разом за змістовим модулем 2.	38			22		16
Разом за семестр	90			48		42
4 семестр						
Змістовий модуль 3. Архітектурні мотиви						
Тема 15. Етюди екстер'єру великих архітектурних об'єктів.	16			8		8
Тема 16. Короточасні етюди пейзажу з архітектурою.	14			10		4
Тема 17. Зарисовки і начерки пам'ятників історії і культури.	10			4		6
Тема 18. Етюди одягненої фігури людини на пленері.	10			6		4
Тема 19. Пейзаж з відображенням у воді.	16			8		8
Тема 20. Короточасні етюди пейзажу з фігурами людей.	24			12		12
Разом за змістовим модулем 3.	90			48		42
Разом за семестр	90			48		42
Усього годин	180			96		84

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2-й семестр		
1	Начерки і етюди листя дерев, трави, інших рослин.	2
2	Етюди і зарисовки квітів, трав.	2
3	Короточасні етюди і кольорові начерки характерних предметів (каменів, трав'яного покриву, ґрунту, дерев та ін.).	2
4	Етюди і зарисовки деталей рельєфу природного походження (урвища, долини, морського берега та ін.).	2
5	Етюди хмар в різні пори дня (зранку, в полудень, ввечері).	2
6	Короточасні етюди нескладних мотивів пейзажу (земля, ліс, небо; берег, вода, небо тощо) при різному освітленні.	4
7	Етюди лісової рослинності (дерева, кущі).	4
8	Етюди і начерки фрагментів пейзажу з відображенням у воді.	4
9	Начерки і зарисовки форм тваринного світу.	4
10	Короточасні етюди пейзажу в різних умовах загального	6

	освітлення.	
11	Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору і нескладним рельєфом місцевості.	4
12	Етюд пейзажу з відкритою глибиною простору і введенням тварин.	4
13	Серія короткочасних етюдів і начерків пейзажу при різному освітленні і погоді.	4
14	Етюди і начерки пейзажу з відкритим простором при різному освітленні і погоді .	4
За 2-й семестр		42
4-й семестр		
15	Етюди екстер'єру з яскраво вираженою лінійною перспективою великих архітектурних об'єктів.	8
16	Короткочасні етюди пейзажу з архітектурою.	10
17	Зарисовки і начерки пам'ятників історії і культури.	4
18	Етюди одягненої фігури людини на пленері.	6
19	Пейзаж з відображенням у воді.	8
20	Короткочасні етюди пейзажу з фігурами людей в русі.	12
За 4-й семестр		48

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2-й семестр		
1	Начерки, зарисовки рослинних форм (листя, квітів, трав, дерев, кущів).	2
2	Етюди і зарисовки квітів, трав.	4
3	Замальовки природних форм з різною фактурою.	2
4	Етюди і зарисовки деталей рельєфу природного походження.	4
5	Етюди хмар в різні пори дня (зранку, в полудень, ввечері).	2
6	Короткочасні етюди нескладних мотивів пейзажу.	2
7	Етюди лісової рослинності (дерева, кущі).	2
8	Етюди і начерки відображення різних об'єктів у воді.	2
9	Начерки, зарисовки тварин (у стані спокою та у русі).	6
10	Короткочасні етюди пейзажу в різних умовах загального освітлення.	4
11	Етюди колірних відношень передачі простору.	2
12	Етюди тварин в природному середовищі.	2
13	Етюди і начерки фрагментів пейзажу при різному освітленні і погоді.	4
14	Етюди і начерки колірних відношень різного освітлення і	4

	погоди.	
За 2-й семестр		42
4-й семестр		
15	Етюди і начерки екстер'єру.	8
16	Короткочасні етюди архітектурного пейзажу.	4
17	Зарисовки і начерки пам'ятників історії і культури.	6
18	Етюди постаті людини на вулиці.	4
19	Пейзаж з відображенням у воді.	8
20	Короткочасні етюди пейзажу з фігурами людей в русі.	12
За 4-й семестр		42

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти під час самостійної роботи на семінарських (практичних) заняттях

5 балів – ставиться, якщо здобувач засвоїв та виконав повний обсяг матеріалу, композиційно і методично правильно розмістив зображення на форматі, дотримався пропорцій, цілісності колірної гами, а також вірно передав фактуру та матеріал.

4 бали – ставиться, якщо здобувач виконав повний обсяг роботи, але в роботі допущені помилки: невдале композиційне розміщення зображення на аркуші або є порушення в пропорціях, в малюнку; здобувач недостатньо добре володіє засобами світлотіні і виражальними засобами малюнка.

3 бали – ставиться, якщо здобувач виконав завдання, але в роботі допустився цілого ряду помилок: невдало розмістив зображення на аркуші, грубо порушив пропорції, не передав фактуру.

1-2 бали – ставиться у тому випадку коли здобувач виконав програму нормативної навчальної дисципліни менше як на 10 % від заданого плану

9. Методи навчання

1. Наочний (показ зразків виконаних завдань, способів і прийомів роботи).
2. Метод формування пізнавального інтересу.
3. Практичний (тренувальні вправи).
4. Пояснювально-ілюстративний.
5. Стимулювання та мотивації.

10. Методи контролю

1. Практичний.
2. Самоконтролю.
3. Тематичний.
4. Поточний.
5. Підсумковий (екзамен, залік).

11. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Навчальна практика: Пленер»

5 балів – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який засвоїв та виконав повний обсяг матеріалу, композиційно і методично правильно розмістив зображення на форматі, дотримався пропорцій, цілісності колірної гами, а також якісно передав у роботі фактуру та матеріал.

4 бали – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який виконав повний обсяг роботи, але мають місце такі помилки як невелике композиційне розміщення зображення на аркуші, або є порушення в пропорціях, або в малюнку; здобувач недостатньо добре володіє засобами світлотіні і виражальними засобами малюнка.

3 бали – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який виконав завдання, але в роботі допущено цілого ряду помилок: невелике розміщення зображення на аркуші, грубо порушено пропорції, не передана фактура.

1-2 бали – ставиться у тому випадку коли здобувач виконав програму нормативної навчальної дисципліни менше як на 10 % від заданого плану

12. Методичне забезпечення

1. Підручники.
2. Конспекти лекцій та лабораторних занять.
3. Наочний матеріал (зразки робіт студентів, фото, таблиці, каталоги, альбоми, плакати, таблиці).
4. Навчальні посібники.
5. Методичні вказівки.

13. Рекомендована література

Базова

1. Балбус Т. А. Композиція: навч.-метод. посібник для студентів педколеджу. Тернопіль: Вектор, 2015. 363 с.
2. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамати: навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища школа, 2002. 190 с.
3. Коваленко Є. В. Характеристика основних естетичних параметрів імпресіоністичної техніки у пленерному живописі. Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Київ, 2014. Випуск 86. С. 253–256.
4. Лильо-Откович З. Український пейзажний живопис XIX – початку XX сторіччя. К.: Балгія-Друк, 2007. 120 с.
5. Методичні рекомендації до проведення занять з практики «Пленерна» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова / уклад. : Наталя Вінтаєва, Дмитро Вінтаєв, Мадалена Лобко-Зампассі. Харків, 2021. 56 с. [<http://eprints.kname.edu.ua/60188/1/2021%2011M%20печ%20МЕТОДИЧКА%20Пленер%20практика%20испр%203.pdf>]

6. Черватюк В. О. Методичні рекомендації з пленерного живопису для молодих художників. Українська академія мистецтва. Київ, 2013. Випуск 21. С. 44–51

7. Черватюк В. О. Пленерний живопис – невід’ємна складова художньої освіти. Мистецька освіта. Київ, 2010. С. 403–409.

8. Черватюк В. Пленерний живопис - невід’ємна складова художньої освіти. Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. 2010. Вип. 3. С. 403-409. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/armpmn_2010_3_59.

9. Чурсіна В. І. Робота на пленері. Проблеми теорії і творчої практики. Мистецтвознавчі та культурні аспекти дизайну. Харків: ХДАДМ, 2011. Вип. 5. С. 149–152.

10. Шалаєва Г. П. Вчимося малювати: посібник. Київ: Країна мрій, 2008. 224 с.

11. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2017. 311 с.

12. Юр М. Естетико-культурологічні особливості художнього простору в живописі імпресіонізму [Електронний ресурс]. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2014. Вип. 10. С. 255–269. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mist_2014_10_21.

13. Яланський А. В. Композиція пейзажу як фактор ефективного розвитку художньо-образного мислення студентів. Українська академія мистецтва. К., 2014. Випуск 23. С. 18–28.

14. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 111 с.

Допоміжна

1. Бідняк М. Живопис, графіка / упоряд. Бідна М., Майчик Т., Майчик О.. К.: Мистецтво, 2008. 608 с. (Б-ка Шевченківського комітету).

2. Веселкові барви на уроках образотворчого мистецтва: (на допомогу педагогічним працівникам загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти). Харків: Ранок, 2005. 112 с

3. Герлінгс Ш. 100 відомих художників. Геніальні твори мастрів живопису. Харків, 2009. 208 с.

4. Національна Спілка художників України: каталог творів учасників пленеру «Україна духовна» (Седнів) / упоряд. Федорова О. Ю., Остапенко Д. І.. Київ, 2002. 24 с.

5. Омелян Я. Живопис. Графіка: каталог. Тернопіль: Джура, 2008. 96 с.

6. Пленер і його особливості під час проходження живописної практики <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/1497/> Переворочай А., Острогляд О. КАР2016.pdf

7. Пленерний живопис: мистецтво на одинці з природою: <https://kyiv.gallery/statii/plenernyy-zhyvopys-mystetstvo-naodyntsi-z-pryrodoyu>

8. Прищенко С. В. Кольорознавство: навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Альтерпрес, 2010. 351 с.

9. Шестобуз О. С. Кольорознавство: навч.-метод. Посібник. Чернівці: ЧНУ, 2011. 140 с.